

С. О. Спасьонова,
О. М. Король,
О. Г. Корнус

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ УЧНІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Анотація. У сучасних реаліях процес навчання набуває нового вигляду і потребує іншого підходу, зважаючи на умови, що склалися у світі. На жаль, нині фокус уваги соціуму зміщується з освітнього процесу на гостріші проблеми, тому так важливо мотивувати дітей до навчання і пізнання, а це можна зробити за допомогою освітніх методів та прийомів, якими має користуватися вчитель, щоб залучити учнів до вивчення свого предмета. Мотивація є одним із визначальних факторів ефективності й успішності будь-якого процесу, і насамперед навчального. Вона формується на базі механізму взаємодії внутрішніх та зовнішніх мотивів, де головнішими є внутрішні мотиви, які й породжують у свідомості дитини стимули до навчально-пізнавальної діяльності. Внутрішній мотив ґрунтується на боротьбі потреб, і якщо потреба до пізнання нового є сильною, то за допомогою вольових зусиль у людини і формується мотивація. Отже, основне завдання вчителя полягає в тому, щоб підсилити в учнів потребу до навчання, тоді і з'явиться мотивація. Методи та прийоми стають рушійною силою, свого роду інструментом для реалізації цього завдання. До таких методів та прийомів підвищення рівня мотивації було віднесено: метод актуальності знань (прийоми «Користь у житті», «Сучасність» та «Захоплення»), метод самостійності (прийом «Географічний еджкемп»), метод інтерактивності (прийом «Так!» технологіям), метод вольових зусиль (прийом «Переконання»). На основі цих методів розроблено фрагменти уроків географії на тему «Україна на карті годинних поясів» для учнів 8 класів та «Оболонки Землі» — для 6 класів. Під час розроблення було використано метод інтерактивності і метод актуалізації знань. Також у мікроструктурі елементу уроку було виокремлено прийоми «Віртуальна екскурсія», «Географічні події», «Ситуаційна задача», «Ліричний відступ», «Тестова хвилинка». Усі ці методи і прийоми зацікавляють, залучають, мотивують учнів до навчання та пізнання нового, бо вони нові, яскраві і їх можна частково застосовувати в ігровій формі, що цікаво в будь-якому віці.

Ключові слова: мотивація, методи, прийоми, географія.

Постановка проблеми. Світ удосконалюється і трансформується щодня, зазнають змін людські цінності, життєві пріоритети, моральні ідеали й погляди на навчальний процес. Сучасна концепція змісту освіти спрямована на особистісно орієнтований підхід, коли індивід стає особистістю у процесі оволодіння змістом соціального досвіду. Тому й соціальна роль учителя

теж ускладнюється з огляду на збільшення вимог до його професійної компетентності, особливо до методики викладання та вмінь опанувати нові педагогічні технології.

Основним завданням для вчителя стає виховання інтелектуально розвиненої особистості, яка має стимул до навчання й пізнання нового протягом усього життя. Педагог може найкраще досягнути таких цілей у стимулювально-мотиваційному компоненті навчання завдяки використанню

в структурі уроку методів та прийомів, які посилюють в учнів прагнення до пізнання.

Аналіз останніх досліджень. За методологічну основу дослідження щодо визначення дидактичної категорії та з'ясування підходів до класифікації методів навчання взято доробок педагогів Ю. Бабанського та В. Онищука. Проблемам мотивації школярів присвячені праці таких науковців, як Л. Божович, В. Горбунова, В. Климчук, О. Леонт'єв та ін. Дидактикою географії займалася група авторів на чолі з В. Самойленко, однак питання мотиваційної сфери школярів на уроках географії не були висвітлені в їхніх дослідженнях достатньою мірою. Саме тому ми обрали тему дослідження, пов'язану з особливостями розвитку мотивації навчальної діяльності учнів на уроках географії в умовах розширення інформаційного простору.

Метою статті є розгляд особливостей використання методів і прийомів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках географії.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети проаналізуємо роль мотивації учнів у процесі вивчення географії і дослідимо основні мотиваційні методи та прийоми, що використовуються на уроках географії як елементи уроку.

Розглянемо сутність поняття мотивації як психофізичного процесу. Поняття «*мотив*» має багато значень, але в розрізі психолого-педагогічних наук воно трактується як «... спонукатя/або спонукальна причина, поштовх до дії чи

діяльності» [1, с. 52]. З огляду на те, що термін «мотивація» походить від латинського слова «*movege*», що означає «штовхати», «приводити в дію», в нашому дослідженні будемо тлумачити його як «психофізичний процес, який під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів викликає активність організму і визначає його спрямованість» [2, с. 6–9]. Мотивація надає сенсу процесу навчання, тому що стимулює бажання і зацікавленість у здобутті нових знань, вмінь і навичок. Будь-яка діяльність може стати перспективною і дати якісний результат за умов підвищеної вмотивованості в протидії перешкодам різного роду. Важко навчити чогось учня, який не має інтересу та потреби здобувати нові знання. Погана вмотивованість не дає людині можливості повністю сприймати й осмислювати нову інформацію, яку вона отримує, й унеможливує подолання суперечностей для особистісного розвитку на всіх етапах життєдіяльності. Учні з відсутністю стимулу важко впоратися з напруженою інтелектуальною діяльністю, тому знижується рівень його успішності під час здобуття нових знань.

У структурі дидактики одним з основних складників навчального процесу є стимулювально-мотиваційний компонент. Це свідчить про те, що без цього складника не працюватиме жодна педагогічна технологія. Адже всі без винятку технології пропонують високу спільну (й учнів, і вчителів) зацікавленість. Тож не тільки вчитель, а й учні мають розуміти, навіщо і для чого вони займаються певними видами діяльності і яку

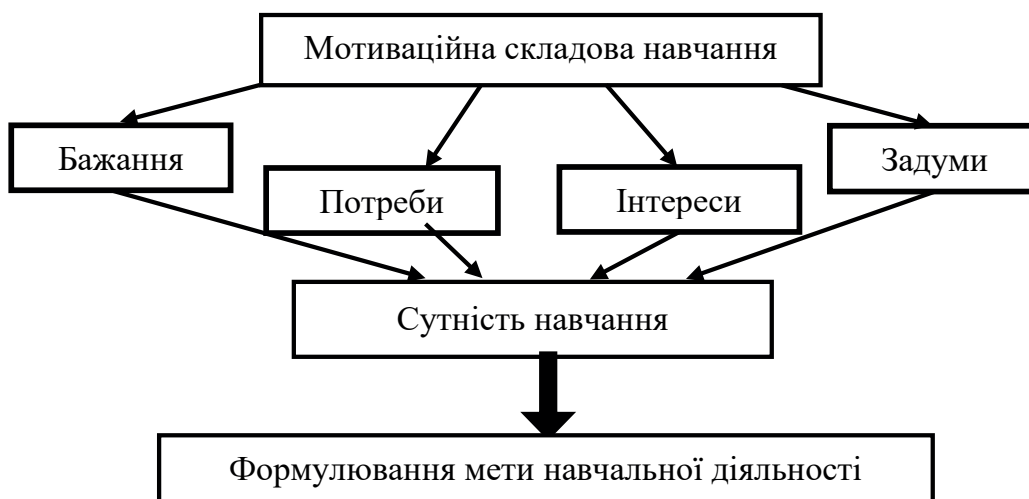

Рис. 1. Мотиваційна складова навчання

користь від цієї діяльності матимуть. Принцип дії стимулювально-мотиваційного апарату можна побачити на схемі, наведеній на рис. 1.

Джерелом рушійної сили освітнього процесу є боротьба суперечностей між пізнавальними і практичними цілями, що становить суть педагогічного процесу і формує рівень знань, умінь та навичок учнів, який притаманний певному етапу розвитку особистості. Так формуються потреби: в пізнанні нового, в навчанні, в самовдосконаленні, що потім витікає у визначення самого сенсу навчання, і тоді формулюється мета навчальної діяльності. За відсутності цих етапів створення мотивації відбувається психологічне або навіть фізичне примушування учня до навчання з боку вчителя. Проте такий підхід не дієвий, оскільки він не підвищує інтерес до навчального процесу, а навпаки, посилює спротив з боку учня й викликає негативні відчуття щоразу, коли дитина навіть просто згадує про тему чи предмет, яку примушували вчити. Оновлений зміст освіти потребує від учителя компетентнісного підходу до педагогічного процесу, який охоплює ідеї дитиноцентризму і ненасильницького спілкування, унеможлиблює методи примусу до навчання як неефективні.

Однією із загальних закономірностей навчального процесу є закономірність мотивації навчання, згідно з якою результативність навчання зумовлюється двома видами мотивів.

Зовнішні мотиви (суспільні, економічні, педагогічні) — це зовнішня спонукальна причина, поштовх, що зумовлює активну навчально-пізнавальну діяльність учнів [1, с. 52].

Внутрішні мотиви (стимули) навчання — внутрішня спонукка, свідома потреба учнів брати участь в активній та організованій навчально-пізнавальній діяльності, спрямованій на формування знань, умінь і навичок та отримання досвіду їх застосування [1, с. 52].

Механізм мотивації навчальної діяльності реалізується за допомогою взаємодії зовнішніх і внутрішніх мотивів особистості дитини, на які однаковою мірою має чинити вплив учитель. Якщо зовнішня мотивація підсилює кількість дій (роботи, результатів), то внутрішня мотивація підсилює якість. Важливо розуміти, що збільшення кількості нагород, отриманих за привабливі для індивіда дії, часто призводить до зниження привабливості самих цих

дій [1, с. 162]. Тобто, якщо вчитель скеровує свій вплив тільки на зовнішні мотиви дитини, формуючи мету навчання лише заради оцінок, вдаючись до психологічного тиску, суворості, шантажу, скарг батькам, то він створює механізм негативної мотивації. Вплив на внутрішні мотиви учня і формування пізнавального інтересу при цьому відходять на другий план і не розглядаються як щось важливе. Сформований таким чином механізм негативної мотивації призводить до зниження самооцінки особистості, постійного страху покарань і можливих неприємностей, намагання їх уникати. Результатом цього є відсутність інтересу до навчання взагалі — учень не може впоратися з навчальною діяльністю.

Одним із видів усвідомлених мотивів є пізнавальний інтерес, який виникає на базі пізнавальних потреб. Саме він становить основу формування мотивації навчальної діяльності. Якщо існує потреба в пізнанні, то наявний інтерес. Якщо є інтерес, то в результаті маємо цілеспрямованого, налаштованого на успіх і вмотивованого учня, який прагне задовольнити потребу в пізнанні. Якщо ситуація зворотна — це призводить до того, що навчальний процес здається учневі нудним і позбавленим сенсу. Результат навчального процесу в такому разі не відповідає поставленим завданням.

У структурі теорії навчання є основні дидактичні категорії. Одна з них — категорія методів навчання. Взагалі *метод* (від грец. *metha* — мета, ціль, *odos* — слідувати, вести) — це система дій, спрямована на досягнення мети або поставлені цілі. Якщо брати це поняття в контексті категорії дидактики, то *методом навчання* називається спосіб упорядкованої, взаємопов'язаної діяльності вчителів та учнів, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання [3, с. 119].

Існують різні підходи до класифікації методів навчання, але зазвичай вони схожі між собою. У вивченні питання мотиваційної сфери особистості учня будемо спиратися на бінарний підхід класифікації методів навчання за Ю. Бабанським [4, с. 15].

Зазначена класифікація передбачає поділ на методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, які є актуальними в контексті теми нашого дослідження. Ця група

методів поділяється на дві підгрупи, завдання яких є:

1) стимулювання пізнавальної активності і водночас сприяння збагаченню учнів навчальним матеріалом;

2) спрямованість на формування позитивних мотивів навчання (рис. 2).

Метод реалізується через сукупність прийомів, кожен з яких є окремою дією. Одні й ті самі прийоми можуть входити до складу різних методів [5, с. 260]. За визначенням М. Фіцули *прийом навчання* — деталь методу, часткове поняття щодо загального поняття «метод» [3, с. 119]. Разом з методами формування пізнавального мотиву формуються і прийоми, які можна розділити на дві групи:

- *прийоми зацікавленості процесом навчання* — це використання інтерактивних та наочних засобів, комп'ютерної техніки і технічних засобів, проблемного навчання;
- *прийоми зацікавленості змістом навчального матеріалу* — екологічне спрямування матеріалу, цікаві історичні факти, події із життя дослідників, новизна інформаційного матеріалу, новітні тенденції, екологічні челенджі.

Основне завдання, яке стоїть перед учителем, — правильно організувати використання прийомів і поєднати їх.

В основі класно-урочної системи лежить урок, який, незалежно від типу, має власну структуру, тобто етапи, з яких він складається, і постійні структурні елементи. Мотиваційний етап є важливим елементом структури уроку.

Зупинимось на класифікації уроків за дидактичною метою, яку пропонує В.Онищук [6, с. 71]. Учений виокремлює урок перевірки і корекції знань, умінь та навичок, мета якого — це з'ясування рівня оволодіння знаннями, навичками й уміннями, які має учень з певного розділу чи теми. Цей тип уроку представлений структурою, в якій мотиваційний етап відбувається на початку уроку і має на меті використання методів і прийомів, що підвищують мотиваційно-пізнавальну сферу учнів.

Існують варіанти мотиваційно-стимулювальних методів і прийомів, що можуть практикуватися на уроках географії. Першими запитаннями, які ставлять учні, вивчаючи географію або якийсь інший предмет, є: «Навіщо це мені? Для чого я це вивчаю?»

Рис. 2. Класифікація групи методів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

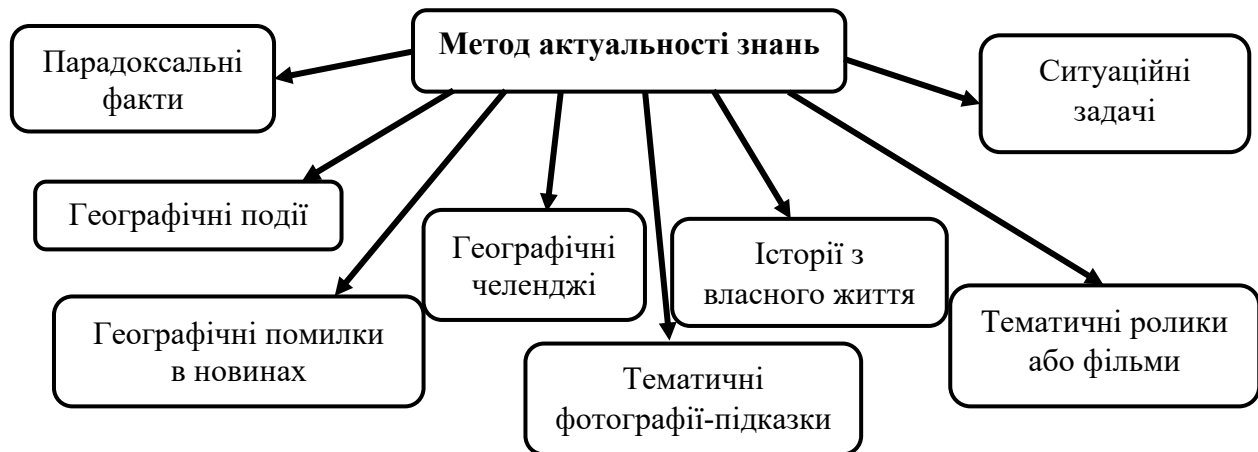

Рис. 3. Типологія методу актуальності знань

Щоб довести значимість вивчення географії, вчитель має звернутися до методів і підкріпити їх прийомами, серед методів виокремимо: метод актуальності знань, метод самостійності, метод інтерактивності, метод вольових зусиль.

Метод актуальності знань. Основою цього методу є мотивація дітей до вивчення географічного матеріалу й актуальність набутих знань із предмета. Для нього характерна певна типологія (рис. 3).

Для цього методу допоміжними стають зазначені нижче прийоми.

Приєм «Користь у житті»

Учитель має поставити перед собою питання:

1) Як я можу довести учням, що цей матеріал буде корисним для них у майбутньому?

2) Як учні можуть застосовувати його в житті?

3) Як я можу зацікавити матеріалом і мотивувати учнів вивчати його окрім застережень, що ця тема буде на контрольній роботі?

4) Як учні можуть використовувати ці знання в повсякденному житті?

Зазначений прийом можна реалізувати у вигляді опису історії з власного життя, вирішення ситуаційних задач та аналізу життєвих ситуацій, пошуку разом з учнями парадоксальних фактів про явища природи та їх обговорення. Скажімо, вчитель знаходить у мережі помилкову інформацію або твердження з новин чи соцмереж, де політики, журналісти чи інші люди плутають географічні поняття, закономірності. Прикладом може стати публікація у фейсбуці від імені Офісу Президента України, в якій переплутали Латвію з Литвою. Після цього можна провести аналіз структурно-територіальних особливостей цих

двох країн і зробити акцент на тому, чому така помилка є суттєвою.

Приєм «Сучасність»

Питання, які має ставити перед собою вчитель, звучать приблизно так:

1) Як я можу використовувати сучасні молодіжні тренди, фільми, телевізійні програми, відеоролики в соцмережах із теми, що вивчається, щоби посилити інтерес у дітей до вивчення нового матеріалу?

2) Які є цікаві новини, пов'язані з темою уроку, і як їх можна використати в матеріалі?

3) Які географічні події, пов'язані з матеріалом уроку, відбулися напередодні?

Суть прийому полягає в тому, що вчитель може:

- знаходити й використовувати інформацію про географічну подію, що сталася напередодні уроку, наприклад Всесвітній день Землі;
- грати на уроці в ігри за прототипом популярних телевізійних програм, наприклад: «Орел і решка», «Найрозумніший», «Що? Де? Коли?», «У пошуках істини», «Хто зверху?» — така ідея може стати «гачком», який зачепить допитливість учнів;
- демонструвати відеоролики чи фрагменти з фільмів, де висвітлюються сучасні проблеми географії, наприклад боротьба за чисте довкілля в різних куточках світу;
- разом з дітьми взяти участь у челенджі на зразок 30DAYMAPCHALLENGE [7], присвяченому картографічній тематиці;
- запропонувати учням вивішені на стендах у класі фотографії-підказки із зображенням QR-кодів, щоб вони могли переходити

за ними і, розгадавши загадку, дізнавалися тему уроку;

- залучити дітей до створення інтернет-мемів, які стосуються теми, що вивчається, і висвітлюють певну коротку фразу жартівливого характеру стосовно загальногеографічних фактів, які потрібно запам'ятати. Наприклад, можна створити інтернет-мем про дилему кількості океанів. У такий спосіб легше запам'ятати певну географічну закономірність, явище тощо. Цей прийом не тільки підвищить інтерес до вивчення географії, а й розвиватиме критичне мислення та креативність у школярів і добре взаємодіятиме з наступним прийомом, який стосується їхніх улюблених занять.

Прийом «Захоплення»

Питання, які ставить собі вчитель у процесі підготовки до уроку:

- 1) Як можна використати захоплення й інтереси учнів, формулюючи тему уроку?
- 2) Як можна пов'язати хобі учнів з навчальним матеріалом?
- 3) Чим захоплюються учні, і як дізнатися про їхнє хобі?

Цей прийом може бути реалізований у вигляді евристичної бесіди, коли вчитель дає завдання знайти осередки культури в країнах світу, де розвивається той чи інший напрям мистецтва. Наприклад, якщо учень захоплюється малюванням, то можна поставити йому запитання про улюбленого художника і країну, в якій він народився, склад території тієї країни та форму правління, або про епоху чи століття, коли художник жив і творив. Також можна запитати, до складу якої території входила країна, де він народився, подорожував чи творив. Якщо захопленням учня є спорт, то можна дати завдання знайти країну виникнення цього виду спорту і країну, де він став популярним. Або ж дати творче завдання — зобразити на контурній карті місце та час, в якому поширювався цей вид спорту. Використання цього прийому сприяє розвитку ключових компетентностей і «soft skills» (гнучких навичок) в учнів.

Американський письменник Деніал Пінк у своєму бестселері «Драйв. Дивовижна правда про те, що нас мотивує» [8, с. 85] говорить, що одним із трьох ключових елементів мотивації є забезпечення автономності. Якщо вчитель дасть можливість учням більше проявляти ініціативність та свободу ідей, то це може

допомогти їм стати більш самостійними. Це стає можливим завдяки впровадженню *методу самостійності*, основою якого є надання учням автономності, що забезпечить розвиток самостійності і може стати поштовхом для зростання тим дітям, які звикли робити практичну діяльність за певною інструкцією (важко вмотивованим дітям).

Забезпечити реалізацію цього методу можна за допомогою прийому «Географічний едкемп».

Учитель задумується над питаннями:

1) Який вид або форму автономної роботи можна запропонувати учням у контексті уроку чи теми?

2) Як можна знизити вчительський контроль і дати дітям можливість самостійно розібратися і побувати в ролі експертів у цій темі?

3) Чи можна допустити, щоб інтереси учнів задавали вектор навчальному процесу, але при цьому вирішувалися поставлені раніше навчальні завдання?

Учитель може пропонувати дітям: різні форми проведення практичної діяльності на уроці, кожного разу змінюючи їх; завдання з різною складністю та обсягом. Можна пропонувати школярам практичну частину у вигляді створення та презентації проєкту як у груповій формі, так і в дуальній чи індивідуальній. Учні самі обирають тему свого проєкту і те, в якій формі вони будуть його презентувати, проконсультувавшись заздалегідь із учителем. На підвищення рівня самостійності особистості можуть вплинути форми роботи, що вимагають висловлення власної думки стосовно якогось питання. Це можуть бути дебати, де кожен має свою позицію відносно поставленої проблеми. Цікавим буде своєрідний едкемп (Edcamp) — конференція, яку проводять самі учасники. Як правило, її називають «неконференція». Edcamp призначений для отримання інтерактивного професійного досвіду викладачами шкіл (за західними стандартами — викладачами системи К-12) [9]. Можна провести з учнями таку роботу, а саме: дати їм завдання підготувати тему наступного уроку, опрацювати інформацію з підручника, знайти додаткові факти з теми і на уроці, склавши разом план етапів «неконференції», заслухати матеріал, який знайшов кожен учень, доповнити та допомогти дітям з дотриманням плану, стежачи за перебігом едкемпу. Цей прийом забезпечить

кращу підготовленість учнів до уроку, розвине проблемно-пошукове мислення.

Через те що кілька років тому розпочалася пандемія коронавірусу, весь світ перейшов в онлайн-режим. Освітній процес теж зазнав змін та метаморфоз — викладання предметів перейшло на новий рівень, і вже навіть таке поняття, як традиційний урок, зазнало змін. Саме тому перед учителем постає завдання реалізувати навчальний процес по-новому, адже значна кількість методів вже неактуальна для використання на уроці. Наявні методи потрібно осучаснювати, і в цьому питанні доречно буде звернутися до *методу інтерактивності*, що ґрунтується на навчанні за допомогою програм та технічних засобів, посилює інтерес і стимулює до пізнавальної діяльності. Для цього запровадимо відповідні прийоми:

Приєм «“Так!” технологіям»

Питання, що виникають у процесі підготовки до уроку:

- 1) У якому контексті можна використовувати соціальні мережі в навчальному процесі?
- 2) Як використовувати нові платформи та програми в реалізації поставлених завдань уроку?
- 3) Як сучасні технології допомогатимуть учням пізнавати Землю і бачити глобальну ситуацію у світі, не виходячи з дому?

Сучасне покоління дітей не уявляє свого життя без соціальних мереж, тому цей факт можна обернути їм на користь. Вчитель може робити «рекламу» уроку в соцмережах, створювати імітацію трейлерів, в яких будуть показані цікаві тези наступного уроку, або проводити уроки в режимі відеоконференції. Ще однією ідеєю для реалізації цього прийому може бути створення учнями проекту у формі сторінки в популярних мережах, як-от: твіттер, інстаграм, фейсбук, де вони будуть вести акаунти, в яких висвітлюватимуть обрану тему з географічної дисципліни. Наприклад, можна взяти тему «Найбільші озера світу», в межах якої учні знаходять фото і публікуватимуть їх із дописом про географічне розташування тої чи іншої природної водойми, походження, склад води і т. п. Так вони використають знання про фізико-географічні особливості озер, отримані на уроці, й застосують їх у реалізації цього задуму.

Нині вчитель може використовувати багато нових інтерактивних платформ, навіть для проведення дистанційного уроку в онлайн-чи

офлайн-режимі. Серед найпопулярніших відзначимо: «Zoom», «На Урок», «Wizer.Me», «Google Hangouts», «Google Meet», «Moodle». Серед менш популярних — «Webex», «MyOwnConference» та багато ін.

Вчитель географії на уроці в дистанційному режимі може використовувати інтерактивні карти. Також можна запропонувати дітям гру зі створення плану місцевості на основі геокодованих фото з платформи «Mapillary» [10] або самим додавати власні фото з місцевості. Можна користуватися на уроці інтерактивними картами, серед яких карта «7 чудес України», що описує визначні місця нашої країни.

Вчитель може проводити гру «Календар погоди» на визначення погодних, кліматичних та інших показників у різних кутках світу за інтерактивними картами прогнозів погоди «Ventusku» [11], «Windy» [12], «Meteoblu» [13] та ін.

Також можна запропонувати учням пограти у вікторину в застосунку «WorldMapQuiz» [14], який допомагає під час вивчення номенклатури географічних карт. Інтерактивність завжди зацікавлює дітей, підвищує пізнавальний інтерес і залучає їх не тільки до вивчення предмета в цікавій формі, а й до дослідження новітніх технологій.

Окрім практичних методів учителі в шкільній практиці користуються і психологічними методами впливу, зокрема *методом вольових зусиль*, що впливає на вольові стимули та почуття, викликаючи боротьбу мотивів, що формують пізнавальний інтерес. Для реалізації цього методу пропонуємо такий прийом:

Приєм «Переконання»

Питання, що постають перед учителем:

- 1) Як я можу вплинути на свідомість дитини задля підвищення вольових зусиль на етапі навчання?
- 2) Який діалог я маю вести з учнем або якими фразами маю користуватися, щоб донести необхідність вивчення цього матеріалу?

Вчитель може впливати на свідомість учнів за допомогою переконання і доведення важливості вивчення цього матеріалу, що підвищує їх вольові зусилля. Це можна зробити за допомогою правильно підібраних інтонацій, фраз, що мають вплив на особистісні почуття учнів. Також це можна реалізувати у вигляді захопливих історій про видатних мореплавців, спелеологів, режисерів та інших людей різних професій,

де можуть використовуватися знання із цього матеріалу теми.

Вчитель має запевнити дітей, що знання з географії можуть стати в пригоді всюди, адже відомо, що існують дотичні сторони навіть в абсолютно різних галузях науки. Проводити бесіди про те, що знання важливі, бо їх «не носити за плечима», і знадобитися вони можуть у будь-який момент і в будь-якому місці.

Висновки. Розглянуті методи можуть бути використані викладачами на уроках географії для підвищення пізнавального інтересу в учнів та мотивації до вивчення цієї багатогранної і цікавої науки. Перспективним є те, що на основі цих методів (інтерактивності й актуальності знань) були розроблені фрагменти уроків з географії на тему «Україна на карті годинних поясів» для учнів 8 класів та «Оболонки Землі» — для 6 класів. Серед прийомів, що були задіяні в мікроструктурі елементу уроку, виокремимо такі: «Віртуальна екскурсія», «Географічні події», «Ситуаційна задача», «Ліричний відступ», «Тестова хвилинка».

Усі ці методи і прийоми зацікавлюють, залучають, мотивують учнів, бо вони нові, яскраві, їх можна частково застосовувати в ігровій формі, що буде доречно для будь-якого віку. Розглянуте питання є дуже актуальним у наш час, тому потребує додаткової уваги з боку педагогів і методистів.

Список використаних джерел

1. Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О., Самойленко В. М. Викладання дидактики географії : навч. посіб. Київ : Прінт Сервіс, 2016. 240 с.
2. Прокопенко О. В. Теорія мотивації : конспект лекцій з курсу. Суми : СумДУ, 2006. 171 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. 232 с.
4. Бабанський Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2013. 504 с.
6. Онищук В. А. Урок в современной школе : пособие для учит. Москва : Просвещение, 1986. 191 с.
7. 30DayMapChallenge. URL: <https://github.com/tjukanovt/30DayMapChallenge> (дата звернення 02.05.2022).
8. Пінк Д. Драйв. Дивовижна правда про те, що нас мотивує / пер. з англ. Н. Агаджаняна ; за ред. О. Пікалової, Н. Косенко. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 208 с.
9. Wikipedia Edcamp. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/EdCamp> (дата звернення: 07.05.2022).
10. Mapillary. URL: <https://www.mapillary.com/app/?lat=48.08622684826963&lng=35.049147026438504&z=5.202861340606979> (дата звернення: 07.05.2022).
11. Ventusky. URL: <https://www.ventusky.com/?p=73;-55;2&l=temperature-2m> (дата звернення: 07.05.2022).
12. Windy. URL: <https://www.windy.com/> (дата звернення: 07.05.2022).
13. Meteoblue. URL: <https://www.meteoblue.com/> (дата звернення: 07.05.2022).
14. World Map Quiz. URL: <http://worldmapquiz.qbisstudio.com/> (дата звернення: 07.05.2022).

References

1. Samoilenko, V. M., Topuzov, O. M., Vishnikina, L. P., & Dibrova, I. O. (2016). *Vykkladannia dydaktyky heohrafii [Teaching the didactics of geography]*. Kyiv : Print Servis [in Ukrainian].
2. Prokopenko, O. V. (2006). *Teoriia motyvatsii : konspekt lektsii z kursu [Theory of motivation : synopsis of lectures from the course]*. Sumy : SumDU [in Ukrainian].
3. Fitsula, M. M. (2013). *Pedahohika [Pedagogy]*. Ternopil : Navchalna knyha — Bohdan. [in Ukrainian].
4. Babanskiy, Yu. K. (1985). *Metody obucheniya v sovremennoy obshcheobrazovatelnoy shkole [Teaching methods in a modern secondary school]*. Moscow : Prosveshcheniye [in Russian].
5. Savchenko, O. Ya. (2013). *Dydaktyka pochatkovoї osvity [Didactics of primary education]*. Kyiv : Hramota [in Ukrainian].
6. Onishchuk, V. A. (1986). *Urok v sovremennoy shkole [A lesson in a modern school]*. Moscow : Prosveshcheniye [in Russian].
7. 30DayMapChallenge. Retrieved from: <https://github.com/tjukanovt/30DayMapChallenge> [in Ukrainian].
8. Pink, D. (2016). *Draiv: Dyvovyzhna pravda pro te, shcho nas motyvuie [Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us]*. (N. Ahadzhaniana, Trans). O. Pikalova, N. Kosenko (Eds.). Kharkiv : Knyzhkovyi klub "Klub simeinoho dozvillia" [in Ukrainian].
9. Wikipedia EdCamp. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/EdCamp> [in Ukrainian].
10. Mapillary. Retrieved from: <https://www.mapillary.com/app/?lat=48.08622684826963&lng=35.049147026438504&z=5.202861340606979> [in Ukrainian].
11. Ventusky. Retrieved from: <https://www.ventusky.com/?p=73;-55;2&l=temperature-2m>.
12. Windy. Retrieved from: <https://www.windy.com/>.
13. Meteoblue. Retrieved from: <https://www.meteoblue.com/>.
14. World Map Quiz. Retrieved from: <http://worldmapquiz.qbisstudio.com/>.

S. O. Spasonova,
O. M. Korol,
O. H. Kornus

METHODS AND TECHNIQUES FOR DEVELOPING THE MOTIVATIONAL SPHERE OF STUDENTS IN GEOGRAPHY LESSONS

Abstract. *In connection with the current realities, the learning process takes on a new look and requires a different approach to the current conditions in the world. Unfortunately, now the focus of society is shifting from the educational process to more important needs, which is why it is so important to motivate children to learn, and this can be done with the help of educational methods and techniques that the teacher should use to attract students to the study of the subject. Motivation is one of the determining factors for the effectiveness and success of any process, primarily educational. It is formed on the basis of the mechanism of interaction between internal and external motives, where internal motives are more important, which give rise in the mind of the child to incentives for educational and cognitive activity. The internal motive in its "foundation" has a struggle of needs, and if the need for new knowledge is strong, then with the help of volitional efforts, a person's motivation is formed. So, the main task of the teacher is to increase the students' need for learning, then motivation will appear. Methods and techniques become a driving force — tools for the implementation of this task. Such methods and techniques for increasing the level of motivation include: the method of knowledge relevance (techniques "Useful in life", "Modernity" and "Passion"), the method of independence (the "Geographic edcamp" technique), the method of interactivity (the technique "Yes", to technology!), the method of strong-willed efforts (reception "Persuasion"). Based on the use of these methods, fragments of a lesson in geography on the topic "Ukraine on a map of time zones" for students in grades 8 and another lesson on the topic "Shells of the Earth" for grades 6 were developed. During the development, the interactivity method and the actualization method were used. In the structure of the elements of the lesson were used the following techniques: the "Virtual excursion" technique, the "Geographical events" technique, "Situational task", "Lyrical digression", "Test minute". All these methods and techniques interest, attract, motivate students to learn and learn new things, because they are new, bright, carried out in a part-game form, which is interesting at any age.*

Keywords: motivation, methods, techniques, geography.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Спасьонова Софія Олександрівна — студентка IV курсу спеціальності 014 Середня освіта (Географія. Біологія та здоров'я людини), Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна, spasonovasofia67@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-7481>

Король Олена Миколаївна — канд. пед. наук, старша викладачка кафедри загальної та регіональної географії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна, korolelena1976@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0175-3824>

Корнус Олеся Григорівна — канд. геогр. наук, доцентка, завідувачка кафедри загальної та регіональної географії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна, olesyakornus@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7469-7291>

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Spasonova S. O. — 4th year student of specialty 014 Secondary education (Geography. Biology and human health), Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine, spasonovasofia67@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5755-7481>

Korol O. M. — PhD in Pedagogy, Senior Lecturer of the Department of General and Regional Geography, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine, korolelena1976@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0175-3824>

Kornus O. H. — PhD in Geography, Associate Professor, Head of the Department of General and Regional Geography, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine; olesyakornus@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7469-7291>

Стаття надійшла до редакції / Received 20.06.2022